

3. Драпкина М. Е. *Логические упражнения по математике*. Минск, 1965. 160с.

ASPECTE DIDACTICE ALE PROCESULUI DE TRADUCERE

Svetlana Burea-Titica, lector superior

Dumitru Oltu, lector superior

Universitatea de Stat din Tiraspol

Abstract: Translation is a communicative process. This process has a deep involvement in foreign linguistic education. The paper specifies some didactic aspects regarding newspaper and literary text translation. The translation utility comes from its involvement of more processes at the linguistic and psychological level. The didactic use of translation as a technique has a great influence on students' knowledge. From this point of view translation becomes a productive activity in the cognitive area that generates knowledge.

Key-words: translation, translator, process, comprehension, literary text, journalistic (publicistic) text, idioms, deverbalization, perception of the message, reverbalization, interpretation, source language, target language.

Traducerile au jucat și continuă să joace un rol important. Ele sunt un mijloc de comunicare în viața social-politică, economică și culturală între popoare, contribuind la schimbul de valori spirituale, la îmbogățirea reciprocă. Formarea competenței de traducere a textului din limba sursă în limba țintă necesită cunoștințe lingvistice și numeroase activități practice. Activitățile practice de traducere a unităților verbale în cadrul procesului de învățare a limbii străine pot fi privite și ca metode eficiente de stimulare și dezvoltare a competențelor lingvistice ale celui implicat în activitate. *Traducerea este cea care transformă totul pentru a nu schimba nimic*, afirmă Günter Grass. Din acest citat delimităm scopul de bază al unei traduceri care constă în trecerea unui text din limba sursă în limba țintă păstrând cu acuratețe mesajul sau încărcătura semantică a lui. De aici deducem că sarcina celui care traduce nu este deloc simplă. Receptorul traducător trebuie să dispună de abilități de citire și înțelegere profundă a informației. Gabriel Garcia Marquez remarcă, în această ordine de idei, că *a traduce este forma cea mai profundă de a citi*. A citi profund înseamnă a înțelege sau comprehensiunea ca formă de empatie sau re-creare în mintea cititorului și traducătorului a atmosferei mentale, a gândurilor, sentimentelor și motivațiilor autorului [4]. Astfel, citirea pentru comprehensiune într-o activitate de traducere capătă o dimensiune intențională (dimensiune semantică foarte importantă în procesul didactic). Este evident faptul că dificultatea traducerii depinde atât de nivelul de pregătire a potențialului traducător, cât și de tipul textului sursă. Ne referim îndeosebi la cel publicistic sau literar.

Traducerea textului publicistic este un proces complex de activitate verbală la nivelele *lingvistic, psiholingvistic și sociocultural*. Traducerea ține de comunicare. Astfel, putem afirma că traducerea este un act comunicativ, care nu constă doar dintr-o simplă preluare și transmitere a informației dintr-un text publicistic, ci capătă valențe formative atât în

educația lingvistică a studentului, cât și în aria socioculturală. Traducerea are un rol important în activitatea de învățare a unei limbi străine. Ca *metodă didactică*, traducerea, a fost și este una dintre cele mai vechi și fundamentale modalități de studiere a unei limbi străine (*The Grammar Translation Method*). Eficacitatea ei constă în implicarea mai multor procese la nivelele lingvistic și psihosocial, care sporesc capacitățile individului antrenat în activitatea didactică. Din acest punct de vedere, traducerea textului publicistic devine o activitate productivă în dimensiunile cognitivă și funcțional-aplicativă ale studentului. Astfel, traducerea textelor publicistice va contribui la cunoașterea și stăpânirea lexicului, a structurilor gramaticale în limba studiată. Desfășurarea activităților de traducere a materialului publicistic nu poate interveni decât într-o etapă în care studenții au atins o anumită competență lingvistică în limba străină. Traducerea desfășurată de studenți poate fi privită ca un exercițiu didactic, o activitate practică care are drept scop *achiziționarea, dezvoltarea și evaluarea* cunoștințelor de limbă străină. Exercițiul didactic de traducere a textului publicistic are un rol important în facilitarea transferului **din** și **spre** limba străină. Eficiența activităților este redată prin:

- stimularea reflectării asupra limbii materne, prin confruntarea activă a lexicului și structurilor gramaticale ale limbii materne cu lexicul și structurile gramaticale ale limbii străine, favorizând în așa fel o abordare implicit „contrastivă”;
- facilitarea învățării limbii străine prin eliminarea treptată a blocajelor de transfer, datorate predominanței cognitive a limbii native;
- contribuirea la dezvoltarea capacității de selectare promptă a formelor lingvistice din limba străină, fiind vorba de mecanismul de autonomizare a formelor lingvistice, care constă în schimbarea de coduri din limba sursă în limba țintă (*code switching*). Reușita acestuia depinde de exersare.

Traducerea textului publicistic este o activitate comunicativă care presupune emițător, canal de informație și receptor. Studentul în calitate de traducător al textului publicistic este receptorul 1, un receptor intermediar, care traduce textul din limba sursă în limba țintă prin schimbarea de cod. Schimbarea din *cod 1* în *cod 2* nu este o simplă schimbare a unităților lingvistice izolate, dar presupune traducerea prin identificarea echivalențelor lingvistice care vor reda ideile textului din limba sursă. Prin urmare, activitatea receptorului 1 nu reprezintă doar o simplă preluare și transmitere a mesajului, ci un proces complex care dezvoltă, prin antrenament, virtuțile comunicative ale studenților implicați în acest gen de exercițiu didactic. Când spunem virtuți comunicative, ne referim la competențe lingvistice și socioculturale dezvoltate prin traducerea textului publicistic.

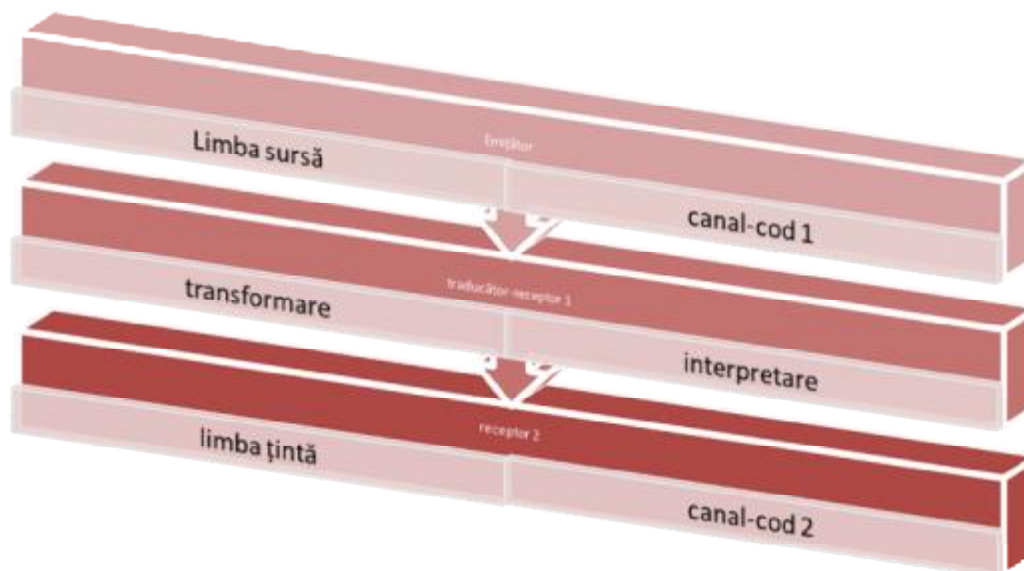

Figura nr. 1. Procesul de traducere a textului publicistic

Textul publicistic este un produs verbal scris cu o anumită funcționalitate și valoare comunicativă. Prin practicarea traducerii, ca exercițiu didactic, studentul va învăța să elaboreze un produs în limba țintă care să-și păstreze nu doar mesajul, ci și valoarea comunicativă dispunând, ca și textul original, de același impact persuasiv față de receptorul 2. Pentru aceasta este nevoie de abordarea traducerii ca proces care pune accent pe analiza a ceea ce se întâmplă în timpul traducerii. Examinarea procesului ne conduce la delimitarea a trei etape importante în plan cognitiv, și anume:

- *deverbalizare;*
- *înțelegerea textului publicistic;*
- *reexprimarea sensurilor sau reverbalizare.*

Înțelegerea este considerată ca o formă de „empatie” sau recreare în mintea studentului a atmosferei mentale, gândurilor și intenției autorului. Comprehensiunea textului publicistic are o implicație psihologică prin faptul că este legată de intenționalitatea autorului. Rolul comprehensiunii textului publicistic de către student constă în identificarea intenției subiective a autorului și în capacitatea receptorului 1 de a reconstrui valoarea comunicativă în limba țintă.

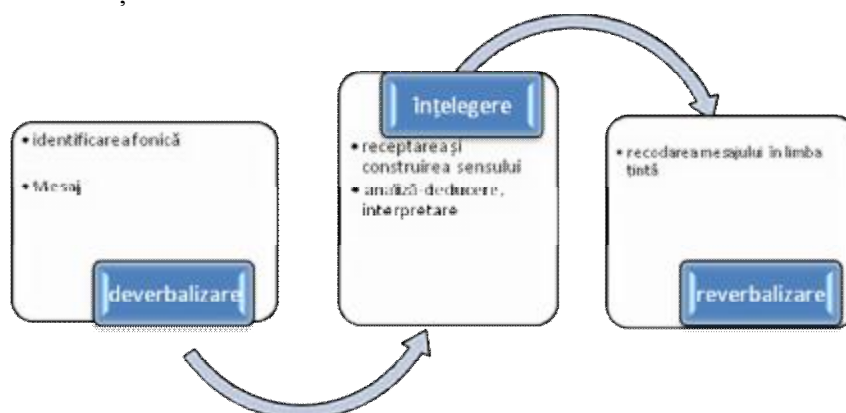

Figura nr.2. Etapele procesului de traducere

Deverbalizarea desemnează procesul cognitiv de decodare/depășire a semnelor lingvistice prealabile și necesare sintezei sensului [2]. Această etapă se caracterizează prin dematerializarea semnelor lingvistice concomitent cu sesizarea sensului cognitiv și afectiv.

Deverbalizarea este un proces cognitiv în care datele senzoriale devin cunoștințe dezgolite de formele lor sensibile. În memoria cognitivă se naște o cunoaștere efemeră care restituie un sens deverbalizat, creat din cuvinte, dar care nu se confundă cu acestea. Înțelegerea sensului profund prin interpretare este cea de-a doua etapă. Pentru aceasta este nevoie de interpretare văzută ca bază a analizei textului în procesul de traducere. Succesul interpretării este produsul cunoștințelor lingvistice și socioculturale ale potențialului traducător.

Reverbalizarea este cea de-a treia etapă. Ea constă în reverbalizarea unităților de sens și de traducere în limba țintă. Este o etapă verbală și se produce în ultimul moment al înțelegerii și în primul moment al reformulării, reconstruirii sensului prin traducere în limba țintă.

Studentul implicat în traducerea textului trebuie să conștientizeze faptul că dificultatea traducerii depinde atât de nivelele de pregătire lingvistică și de cunoștințe social-culturale, cât și de tipul textului sursă. În cadrul activităților practice repetate de traducere, studentul sesizează funcțiile unui traducător. Acesta trebuie să prezinte script-ul complet al mesajului din text, stilul și maniera de scriere trebuie să fie păstrate. Lucrul traducătorului este considerat într-adevăr greu, în special atunci când el traduce texte literare. Dacă autorul acționează în cadrul ideilor, gândurilor sale, atunci potențialul traducător trebuie să caute în permanență o stare de dispoziție asemănătoare.

Pentru textele literare, cea mai tipică este traducerea literară. Textele literare au funcția principală de a lăsa o impresie emoțională sau estetică asupra cititorului. Traducerea textului literar prezintă pierderi legate de imposibilitatea redării unor elemente stilistice, care fac textul mai expresiv. Aceste pierderi pot fi înlocuite de alte elemente stilistice din limba țintă, care nu vor afecta întregul efect al textului sursă. La traducerea poeziilor, idealul este de neatins. Se cunoaște faptul că textele literare se împart în genuri, de aceea putem constata că traducătorii de poezii, proză, piese întâmpină unele dificultăți specifice. Lucrul traducătorului textelor literare presupune o cercetare profundă a curentului literar din care face parte textul, studierea altor lucrări care au fost scrise de același autor, maniera și stilul său individual. Studentul realizează că un bun traducător literar trebuie să fie un scriitor și poet talentat. Astfel, la traducerea textelor literare trebuie să se țină cont de următoarele etape:

- informarea despre viața autorului, despre epoca în care a trăit, evenimentele care au marcat viața scriitorului. Acest lucru îl va ajuta pe potențialul traducător să înțeleagă mai bine stările sufletești și ideile autorului;
- citirea operei într-o ediție comentată. Aceasta îl va ajuta să înțeleagă mai bine textul, să consulte opiniile și comentariile unor filologi, lingviști și critici literari, să analizeze mai multe păreri. Prin citirea atentă și analizarea profundă a diverselor idei, mesajul textului poate fi redat printr-o variantă de traducere adecvată;
- analiza stilului operei;
- citirea textului tradus unui vorbitor nativ al limbii. Acest fapt poate ajuta la descoperirea a ceea ce sună fals, ajută la eliminarea expresiilor nepotrivite pentru redarea corectă a mesajului;
- analizarea semantică a expresiilor frazeologice.

Traducerea textului literar este un lucru foarte dificil și presupune multă lectură și experiență în domeniu. La traducerea textelor literare trebuie să se țină cont de principiul de registru stilistic. Deseori în textele literare autorul folosește diferite proverbe, zicători, frazeologisme ș.a. Ele pot prezenta o dificultate pentru traducător, nu pot fi evitate în traducere, deoarece joacă un rol important în comunicare, ele sunt acele unități lingvistice care ne vorbesc despre anumite comunități lingvistice și fac vorbirea mai expresivă. Deseori frazeologismele din limbajul sursă pot avea aceeași formă cu unele frazeologisme din limbajul țintă, însă pot exprima sensuri diferite. De exemplu, „*to lead somebody by the nose*” exprimă o dominație totală a unei persoane asupra alteia, pe când expresia română „*a duce de nas*” înseamnă a amăgi, a induce pe cineva în eroare. Frazeologismele pot avea o formă asemănătoare, cu unele mici diferențe. Ele pot însă semnifica lucruri complet diferite. Spre exemplu, frazeologismul „*tu pull the devil by the tale*” poate fi încurcat cu frazeologismul „*a ține pe Dumnezeu de mână*”. În primul caz, se are în vedere o situație primejdioasă, dar celălalt frazeologism indică un noroc, succes.

În procesul traducerii proverbelor, zicătorilor și expresiilor idiomatice, traducerea trebuie să fixeze atenția asupra următoarelor aspecte: sensul figurat, sensul literar, caracterul emoțional, registrul.

Chiar dacă aceste expresii reprezintă dificultăți la traducere, deoarece ele depind foarte mult de situațiile în care sunt folosite, trebuie să se țină cont de următoarele procedee:

- Identificarea unui frazeologism cu același sens, însă diferit ca formă. Acest lucru poate fi aplicat în cazul în care limbajul țintă nu dispune de un frazeologism exact, cu aceleași cuvinte ca și în frazeologismul din limba sursă. Însă există altul, diferit ca formă, dar care exprimă aceeași idee și este potrivit în contextul dat.
- Găsirea unui frazeologism identic din limba țintă, care va fi la fel și după formă și după sens.
- Utilizarea unei explicații. Acest lucru se folosește de obicei în cazul în care o expresie își pierde expresivitatea la traducere. În această situație este mai bine a utiliza expresia originală, explicând-o printr-o paranteză sau printr-o trimitere la subsol.

Dobrogeanu-Gherea spune: „A traduce înseamnă a crea” [4]. În ce privește calitățile traducătorului, Gherea afirmă despre traducător că acesta „trebuie să îmbine în sine extrem de multe calități dintre cele mai diferite. În primul rând el însuși trebuie să fie poet. El trebuie să aibă acea intuiție poetică deosebită, care-i va ajuta să observe și să perceapă frumusețile operei, să reproducă în imaginație minunatele tablouri zugrăvite de poet ... să simtă ceea ce-a simțit el în inspirația sa, să se pătrundă de spiritul acestuia, să trăiască acea viață, care l-a preocupat atât de mult pe poet ... Limba din care traduce, bineînțeles, trebuie să-i fie cunoscută la perfecție. Ba mai mult chiar – traducătorul trebuie să cunoască cât se poate de bine limba, în care traduce”[5]. Pentru conștientizarea efortului intelectual pe care va trebui să-l exerseze un potențial traducător în cadrul activităților practice este plauzibilă următoarea comparație. Un traducător seamănă cu cineva care-și face bagajele. Ține valizele deschise în fața sa, pune un obiect în ele, apoi își zice că poate ar fi mai util altul, scoate obiectul, dar îl pune înapoi, pentru că, gândindu-se mai bine, este indispensabil. În realitate, va exista întotdeauna acel ceva care scapă traducerii, iar arta traducătorului constă

în a nu lasă nimic să se piardă, susține Marguerite Yourcenar (2). Procesul de traducere este unul complex, necesitând cunoștințe și abilități practice, care formează și dezvoltă prin antrenare competențe.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bantaș A., Croitoru E., *Didactica Traducerii*, Teora, București, 1999.
2. Christiane Nord, *Text Analysis in Translation, Model for Translation-Oriented Text Analysis*, New York, 2005.
3. Lungu Badea, Georgiana, *Teoria culturilor, teoria traducerii*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2004.
4. Nida, E.A., *Toward a Science of Translating, with special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*, Leiden, Brill, 1964.
5. [www. Aforisme. Ro](http://www.Aforisme.Ro) Traducere.